

Föreningen Sveriges Vatten- och vindkraftskommuner och -regioner

Remissvar på SOU 2023:18

”Värdet av vinden – compensation, incitament och planering för fortsatt utbyggnad av vindkraft”

Föreningen Sveriges Vatten- och vindkraftskommuner och -regioner (FSV) är en förening som samlar kommuner och regioner i hela landet i en strävan att verka för en ökad lokal återföring av de värden som skapas genom vatten- och vindkraftverk i landet. Våra medlemmar är stora och små regioner och kommuner från Halland i söder till Norrbotten i norr. Föreningen tar inte ställning på något sätt i själva etableringsfrågan utan förhåller sig helt neutral när det gäller den. Vi arbetar endast med att skapa opinion för en förändring när det gäller resursåterföring till de kommuner och regioner som ”står värd” för den gröna energi som vatten- och vindkraften står för. Föreningen har i snart 25 år arbetat för att bland annat förändra skattesystemet på ett sådant sätt så att en rimlig del av intäkterna från energiproduktionen stannar i de kommuner och regioner där energin produceras. Detta för att både kompensera för de intrång det inneburit och innebär.

Sverige är förutom Island det enda land i Norden som inte har någon skatteintäkt till kommunerna från vindkraften. FSV är av den bestämda uppfattningen att dagens problem med att komma fram med etableringar av vindkraft främst beror på att compensation uteblir till de kommuner, bygder och privatpersoner som blir berörda av planerade etableringar. Endast de markägare som upplåter marken för kraftverken erhåller ersättning och i vissa fall kan efter förhandlingar bygdeföreningar och liknande, i de fall de är goda förhandlare, erhålla någon form av ersättning.

1 Incitament för kommuner

FSV hade när utredningen tillsattes mycket stora förhoppningar om att i den skulle kunna komma förslag som äntligen skulle medföra att kommuner som säger ja till att upplåta sina områden till vindkraftsetableringar även skulle kunna få någon form av förutsebara ersättningar. Detta för att man släpper till naturvärden och tillåter intrång i sina invånares vardag till fromma för landets så oerhört viktiga energiförsörjning i allmänhet och energiomställning i synnerhet. Att detta som i våra grannländer till väsentliga delar skulle ske skattevägen och kanske främst via fastighetsskatt var i det läget det troligaste att anta. När så tilläggsdirektivet om att statens intäkter inte på något sätt fick påverkas negativt gick luften ur dessa förhoppningar.

Förhoppningar om att det ändå fanns en möjlighet återkom när utredningen i januari presenterade en samrådspm där man skissade ett förslag som innebar en förhöjd fastighetsskatt, där höjningen men ingen del av den redan gällande fastighetsskatten, skulle gå till kommunerna, så att statens intäkter inte skulle påverkas.

Vad som sedan hände är höljt i dunkel men uppenbart är att regeringen tvingade utredningen att backa från dessa tankegångar och lägga ett totalt för kommunerna innehållslöst förslag, som inte har några som helst nya incitament för kommunerna att säga ja till etableringar. Detta trots att man såväl i utredningen som i olika presentationer när utredningen lagts klargjorde att egentligen den enda vägen till att få kommunerna att säga ja till etableringar är att säkra någon form av förutsebara ersättningar av rimlig nivå till kommunerna.

Anledningen eller anledningarna till regeringens motstånd till att lösa frågan är för FSV omöjlig att förstå. Ser vi på våra grannländer har Norge, Finland och Danmark alla system som skattevägen ger ersättningar till kommunerna, medan Sverige ensamt saknar sådana. Är branschens intresse att etablera sig i våra grannländer mindre än i Sverige? Svaret på den frågan är uppenbart ett tydligt NEJ.

I utredningens avsnitt 1.6 beskrivs balansgången mellan incitament och investeringsvilja och där förs särskilt ett resonemang utifrån utredningens kontakter med branschen där risk ställs mot investeringsvilja. Enligt branschen kan en minskning av projektrisken ställas mot en ökning av investeringskostnaden. En skatt som går till kommunerna som ett incitament för att tillstyrka kan, i kombination med en justering av regelverket så att kommuners tillstyrkan kommer i ett tidigare skede, medföra att risken i projektet minskar. Den minskade risken kompenserar därmed för en ökad kostnad.

I utredningens bilaga 8 konstateras att så länge som det finns behov av ny elproduktion, kommer det utifrån den nuvarande marknadsutformningen att finnas lönsamhet i investeringar i elproduktionen med lägst produktionskostnad per kWh. Vidare i samma bilaga förs ett resonemang i fråga om risken att en kostnadsökning kan minska investeringsviljan där det dock konstateras att "även med den föreslagna kostnadsökningen bedöms landbaserad vindkraft vara det kraftslag med lägst långsiktiga marginalkostnad per producerad kWh både idag och på sikt". Vidare framgår av den av Energiforsk publicerade rapporten "El från nya anläggningar 2021" att landbaserad vindkraft är billigast att producera. Dessa faktum torde knappast förändras av en viss fastighetsskatteökning.

Vilka motiv kan då återstå för att vägra släppa fram förslag som med största säkerhet skulle lösa väsentliga delar av Sveriges energiförsörjning och energiomställning till fossilfria alternativ? FSV kan inte finna några som helst sådana motiv och inte heller någon rimlig förklaring till statens motstånd mot att föreslå regeländringar som med all sannolikhet skulle väsentligt öka kommunernas incitament att medge etableringar.

Regeringen måste om Sveriges energiomställning inte helt ska avstanna förändra inställning och acceptera och ta fram förslag i den riktning som utredningen var på väg att föreslå när den stoppades från att gå fram med förslagen.

2 Närboende

FSV ser mycket positivt på förslagen om ersättning till ägare av bostadsbyggnader samt till förslaget om inlösen av byggnader i vissa fall. Ett av motiven för kommuner att inte ställa sig positivt till vindkraftsetableringar är just omtanken om de kommuninnevärdare som blir närboende till vindkraftsparker. Huruvida förslaget tekniskt och ekonomiskt är tillräckligt för att minska motståndet från närboende och därmed kommuner ligger dock utanför FSVs möjligheter att bedöma. Föreningen tillstyrker följaktligen förslaget i princip utan att gå in på detaljer, förutom i två avseenden, nämligen:

1) För det första frågan om taxeringsvärdevillkoret för att ersättning skall utgå för bostadsbyggnad utöver den första på en fastighet. För att ersättning för bostadsbyggnad utöver den första ska utgå är förslaget att byggnaden har ett taxeringsvärde på minst 500 000 kronor. De områden som blir

aktuella för vindkraftsetableringar är i stor utsträckning glest befolkade områden med lågt satta taxeringsvärden, varför en byggnad med taxeringsvärde långt under 500 000 kronor ofta kan vara en såväl marknadsmässigt som för ägaren mycket värdefull byggnad. Att byggnad skulle uppföras enbart för att ge rätt till ersättning om gränsen sätts för lågt är en osannolik spekulering och för den som uppför byggnaden en mycket dyrbar chansning. Nämda gräns för när ersättning ska utgå måste enligt FSV mer än halveras för att få något reellt värde i en stor del av de glesbebyggda områden där vindkraft oftast etableras.

2) För det andra frågan om att ersättningar till närboende ska utgå enbart för nya etableringar. Här är utredningens motiv att inte förutsättningarna för gjorda investeringar ska förändras. Att förutsättningarna för den som investerat i en bostad i ett orört område får sin livsmiljö och sitt fastighetsvärde radikalt förändrat ges ingen som helst respekt, inte ens en kommentar. Här är FSVs uppfattning att producenter av landbaserad vindkraft, som är den el som produceras till lägst produktionskostnad, absolut bör ha minst lika goda marginaler att tåla en sådan förändring som de enskilda närboende som blir berörda. Av det skälet är det ett absolut rättvisekrav att reglerna om ersättning till närboende ska vara desamma för befintliga kraftverk från och med, den förhoppningsvis kommande, lagens ikraftträdande.

3 Lokalsamhället

FSV stöttar ett ramverk för ett moderniserat system för bygdepengar skapas. Vi ser dock helst att principer och nivåer läggs fast och ersätter dagens godtyckliga system där respektive lokalsamhälles förmåga att förhandla med kraftföretagen är avgörande för nivån på dess kompensation. Goda förhandlare får idag mera, mindre goda förhandlare får mindre. Förslagen har fortfarande enligt vår uppfattning svagheter vad gäller rättvisaspekter och gränsdragning mellan myndighetsutövning och förhandling. FSVs uppfattning är att det är bra och nödvändigt med förtydligande av regelverket i dessa delar, men oaktat det innebär det inget nytt incitament för kommunerna att medge etableringar, vilket är målet med utredningen.

4 Kommunen

FSV har redan ovan konstaterat, precis som utredarna även klagat, att en rejäl ekonomisk kompensation till de kommuner som ska tillstyrka vindkraftsetableringar är enda vägen för att vända det motstånd som branschen och staten byggt upp genom att konsekvent motsätta sig kommunal kompensation.

Kommunerna släpper till, i och med sina tillstyrkanden, naturvärden, trivselvärden och näringslivsvärden för sin befolkning. Enbart detta är tillräckligt för det kommunala motståndet mot etableringar. Att det dessutom i flertalet fall handlar om de kommuner som tidigare utan kompensationer fått släppa till stora värden från vattenkrafts- och gruvutvinning- samt från skogsnäringen gör att möjligheterna att vända det motstånd som byggts upp kräver än mer åtgärder av kompensatorisk art. Att kommunerna än en gång ska släppa till sina resurser utan att få någon kompensation är för mycket begärt. Kommunerna som FSV har kontakt med har sedan länge insett att det som tidigare skett inte får ske igen. Det är hög tid att även statens företrädare inser detta, om landet ska klara den nödvändiga energiförsörjningen och målet med den gröna omställningen.

8.2 Incitamentsmodeller i de nordiska länderna

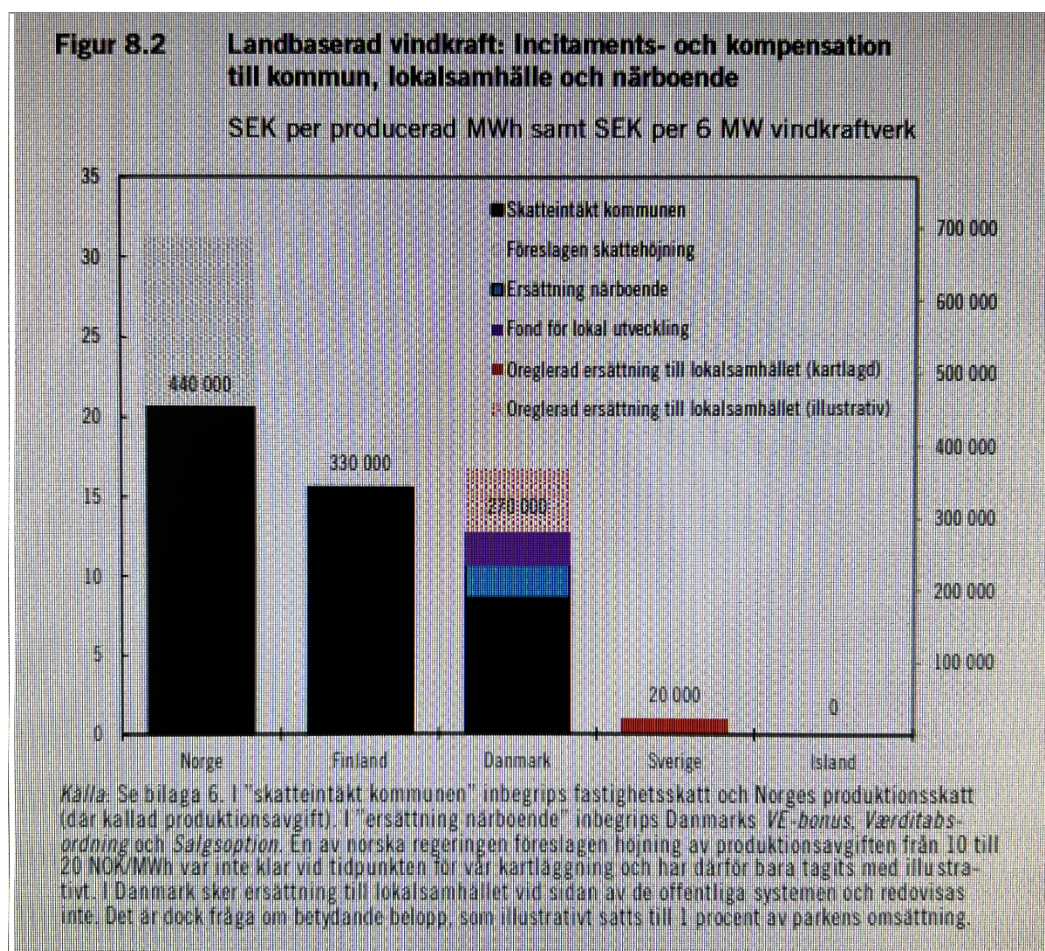
Tabell 8.1 (nedan) i rubricerat avsnitt talar sitt tydliga språk. Sverige är det enda land i Norden förutom Island som inte har någon skatteintäkt från vindkraften som går till kommunerna. Att viljan att investera i Sverige skulle försvinna eller ens minska om en sådan skatt skulle tillkomma lär inte den mest inbitne pessimist kunna tro.

Tabell 8.1 Incitaments- och kompensationsmodeller i de nordiska länderna
För landbaserade respektive havsbaserade (i territorialvattnet) parker

	Skatteintäkt kommunen	Intäktsdelning med närboende	Inlösenrätt	Ersättning för värdeminskning	Fond för lokal utveckling	Oreglerad ersättning för lokalsamhälle
Danmark	Land	Land	Land	Land+Hav	Land	Land
Finland	Land+Hav					
Norge	Land					
Island						
Sverige						Land+Hav

Källa: SOU 2023:18 sid 136

Bilden figur 8.2 (nedan) är så slående att det fortfarande inte går att förstå att motståndet mot en kommunal fastighetsskatt på vindkraft i Sverige kvarstår hos någon.

Källa: SOU 2023:18 sid

Slutord

Regeringen måste om Sveriges energiomställning inte helt ska avstanna förändra inställning och acceptera och ta fram förslag i den riktning som utredningen var på väg att föreslå när den stoppades från att gå fram med förslagen. Med den kännedom FSV har om kommunernas uppfattningar i frågan är reell kompensation den enda vägen att återigen få igång vindkraftsetableringarna och klara den gröna omställningen.

Även om utredningen innehåller i de flesta delar bra förslag så innebär dessa, framförallt på grund av de uteblivna förslagen om kompensation till kommunerna, inga förstärkningar av kommunernas incitament till att medge etableringar. Om regeringens avsikt är att öka kommunernas incitament att säga ja till vindkraftsetableringar så har man så länge kompensationer till kommunerna uteblir misslyckats.

För föreningen FSV Föreningen Sveriges Vatten- och vindkraftskommuner och –regioner

8 september 2023

Ingvar Persson

Ordförande

Anders Rosell

1e vice ordförande

Jonas Andersson

2e viceordförande